

Реферат на тему: "Леся Українка - геніальна донька українського народу"

Леся Українка

Реферат на тему:

Тема уроку. Леся Українка - геніальна донька українського народу.

Мета. Збагатити знання учнів про Лесю Українку, підвести їх до цілісного уявлення про неї як людину, митця, громадянина. Удосконалювати навички виразного читання і мовлення. Розвивати мислення за допомогою логічних операцій узагальнення, аналогії та ін.

Виховувати інтерес до знань.

Обладнання. Портрет Лесі Українки у рушнику, плакати із записаними на них темою та епіграфом уроку, фотоматеріали, твори письменниці, критична література, касети із записами класичної музики.

Хід уроку

Оргмомент.

I. Повідомлення теми та мети уроку. Мотивація вивчення теми.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Вступне слово вчителя.

Ці слова Лесі Українки:

Так! Я буду крізь сльози сміятись,

Серед лиха співати пісні,

Без надії таки сподіватись,

Буду жити! Геть думи сумні! —

можна вважати девізом всього її життя. Чому?

Домашнім завданням до уроку було самостійно вивчити біографію Лесі Українки, скласти хронологічну таблицю життя і творчості письменниці.

2. Бесіда.

— Що в біографії письменниці вас найбільше вразило і схилювало? Які твори Лесі Українки вам відомі? Якою постає в них авторка?

3. Підсумки роботи.

III. Вивчення нового матеріалу.

Вчитель. I. Франко оцінив Лесю як "...чи не самотнього чоловіка на всю соборну Україну". Що він мав на увазі? (Відповіді учнів). Але ж великий Каменярь відзначав і ніжність, і ліризм, її творів. Так, Леся Українка — філософ, геніальний митець і водночас жінка.

Ніхто не може правдивіше розповісти про неї, ніж родичі, друзі, знайомі... Отож час запросити до слова сучасників поетеси. (Виступи учнів, що виконують ролі сучасників

Лесі).

Вчитель. Як людина і як митець Леся була дітям Волині. У Звячелі вона народилась, у Луцьку написала свій перший вірш.

Ольга Косач-Кривинюк. Ми, діти, так органічно зрослися з усім колодяженсько-поліськоволинським, що уважали себе тоді й потім усе життя не за чернігівців, як батько, не за полтавців, як мати, а за волиняків-поліщуків.

Вчитель. Лесі пощастило з родиною. Мати — відома письменниця Олена Пчілка. Батько — юрист, людина прогресивних поглядів. У сім'ї виховувалось шестеро дітей, яких єднала не тільки велика любов, а й дружба, спільні духовні інтереси. А все починалося з дитячих ігор... Дуже часто це було перевтілення в казкових, літературних та історичних персонажів, організація вистав — з музикою, костюмами, декораціями. Ставили навіть оперу "Коза-дереза". (Інсценізація уривку з вистави).

Лисичке ходить з віником, обмітає навкруги, чепурить свою хату. Лисичка.

Я Лисичка, я сестричка,

Не сиджу без діла:

Я гусятка пасла,

Полювать ходила.

А тепер мені в неділю

Треба відпочити,

Свою хатку гарнесенько

Треба прикрасити.

А щоб краща, щоб краща

Була моя хатка,

Піти треба у гайочок

Квіточок нарвати.

Кладе віник і біжить веселенько до лісу по квіти.

Другою стежкою вискакує несамовита Коза, перелякана, облуплена, озирається на всі боки.

Коза (плаче).

Горе мені, горе!

Що маю робити?!

Як дожене старий дід,

Буде знов лупити.

Куди ж мені, бідній,

Куди заховатись?!

Бо так сором

І людям добрим показатись.

Побачивши лисиччину нору, радіє.

А тепер я нікого не боюсь,

Я в цю нору схоронюсь, схоронюсь.

Ховається в лисиччину нору, товчеться й тупоче.

Тим часом Лисичка прибігає з квітками з лісу і чує, що хтось товчеться у неї в хатці.

Лисичка (хитро питає).

Ой, хто, хто

В лисиччиній хатці?

Ой, хто, хто

Прийшов сюди в гості?

Коза (стукотить ногами, стукотить рогами).

Я Коза-дереза,

Півбока луплена,

За три копи куплена,

Тупу-тупу ногами,

Сколю тебе рогами,

Хвостиком замету,

Ніжками затопчу,

Тут тобі й смерть.

Лисичка.

Ой лишенько, ой горенько!

Бідна моя голівонька!

(Утікає до лісу).

Коза (вискакує з нори, пританцьовує).

Я коза-дереза,

Хитра та лукава,

Я лисицю дурну

Добре налякала.

Остап Лисенко. Леся, наша Леся! Здається, зовсім недавно прибігала вона до нас, вигадувала такі ігри, від яких ходором ходив увесь дім. Мила сусідка, перша царівна дитячих лірій і наш перший режисер.

Вчитель. Леся змалку була незвичайною дитиною.

Ольга Косач-Кривинюк. У 4 роки вона вже зовсім вправно читала... Найулюбленішими книжками .. були ... міфи стародавніх греків та ще книжка про подорожі різних славних мандрівників... Леся зовсім маленькою, в 6 років, навчилася шити й вишивати, а літом з трави робила прехороших зелених "мавок", убираючи їх в одержу з листя та пелюсточками квіток.

Вчитель. А ще ця білява дівчинка любила співати й танцювати, була від природи дуже музикальною, швидко освоїла фортепіано...

Олена Пчілка. Леся дуже здібна як до науки, так і до мистецтва. Вона дуже добре грає на фортепіано. І це ж тільки одну зиму бравши уроки музики.

Вчитель. Коли Леся захворіла, то не змогла більше грати. Тоді вона звертається до свого друга у вірші. Леся. (Читає поезію "До мого фортепіано"), Вчитель. Які почуття превалюють у поезії? Доведіть це словами тексту. Які художні засоби поетеса

використовує для цього? (Відповіді учнів).

Ольга Косач-Кривинюк. ...Леся була подібна до батька ... вдачею... Вони обоє однаково були лагідні і добрі безмежно, однаково обоє бували здатні страшенно скипіти, коли їх дійняти чимось особливо для них дошкульним. Обоє були надзвичайно стримані, терплячі та витривалі, з виключною силою волі. Обоє були бездоганно принципові люди...

Обоє вони... були однаково делікатні у відносинах з людьми, намагаючись нікого собою не затруднити... І... ще одна спільна ... риса: вони на диво високо цінували людську гідність у всякої людини.

Вчитель. Мати ж не лише сприяла загальній та літературній освіті Лесі, а й була першим критиком її творів, плекала юний талант. Не дивно, що в них є твори на спільну тематику.

Леся та Олена Пчілка (читають кожна "свої" поезії "Колискова" і "Люлі, люлі").

Люлі, люлі...

Спи, моя доненько, спи, моя доленько!

Я колишу на руках:

А як заснеш, моя ясна зоренько, —

Сяду в тебе в головах.

Ласка ж та пильная, чула, прихильная

Буде твій сон стерегти,

Мати глядить тебе, квітко похильная, —

Щиро впевняйся їй ти.

І все життя твоє буду, дитя моє,

Серцем тебе пильнувать,

І спочування повік таке саме Буду тобі уділять.

Як не вграватиме, світлом сіятиме,

Радістю серце моє, —

Горе голубки його розбиватиме,

Радість журбою пов'є!...

Вгляджу в очах твоїх щастя блискуче,

З любкою я обіймусь,

І задавлю в собі горе пекуче,

І до тебе усміхнусь!...

Спи ж, моя доненько! Спи, моя зоренько!

Спи, моє щастя ясне!

Хай обмина тебе лихо і горенько,

Ти на грудях у мене!

Вчитель. Чи ці дві поезії такі вже однакові?

— Знайдіть відмінності і прокоментуйте їх. Відповіді учнів.

Так, були в дочки й матері деякі розходження в поглядах. Це неважко пояснити: великі письменниці належали до різних поколінь. Але Ольга Петрівна була не лише

надзвичайно вимогливим учителем доньки, а й безмежно люблячою матір'ю. Вона була поруч зі своєю геніальною дочкою в найсвітліші і в найтяжчі моменти її життя. А останніх було дуже багато...

Оксана Старицька-Стешенко. Леся ж була надзвичайно терпляча і до фізичних страждань. Пригадую, як колись прийшла до неї, і випадково натрапила саме в той час, коли професор Сапежко зробив Лесі укол в ногу. Це надзвичайно болюча операція. Але Леся без анестезії переносила її стоїчно. Сапежко говорив, що такого витривалого пацієнта він у своїй практиці не зустрічав:

— У мене при такій операції пацієнти-мужчини ведмедем ревуть, а тут тендітна жінка зціпила зуби і мовчить.

Вчитель. Через хворобу вона була змушена покинути навчання у школі, але самоосвіта, великий інтерес до науки допомогли їй стати однією з найосвіченіших жінок світу.

Оксана Старицька-Стешенко. Яскраво постає в пам'яті 1893 рік... Цю зиму Леся прожила у Києві, і ми з нею часто бачились... Леся саме в той час студіювала англійську мову. Вона була надзвичайно здібна до вивчення іноземних мов. Тоді Леся вже володіла німецькою і французькою мовами, непогано знала латинь та грецьку. Між іншим, вона робила підрядковий переклад Гомера для матері, коли та бралася перекладати його.

Вчитель. У Києві, куди особливо часто наїжджали Косачі в 90-х роках, молодь збиралася вечорами в гуртку "Плеяда". Леся ніколи не цуралася товариства, а охоче брала участь у всіх молодіжних зібраннях. Там звучали й обговорювалися власні твори, проводилися літературні конкурси, народжувалися творчі ідеї.

Оксана Старицька-Стешенко. ...Леся... завжди притягала до себе увагу... В той час вже перенесла одну операцію, на лівій руці носила мітенку і ходила з паличкою. Досить було їй чимсь запалитися, як вона робилася незвичайно привабливою. Леся мала чудові сірі променисті очі, вони випромінювали з себе таку силу ясного розуму, що все обличчя сяло внутрішньою красою.

Аріадна Труш. Лесею уявляють дуже "мужеською", але вона відзначалася великою жіночністю.

Леся любила одягатися. Одягалася гарно, але скромно, спеціально любила гарні блузки. На лівій руці носила чорну рукавичку. Ходила Леся рівно, але з паличкою, а в кімнаті перебувала у напівлежачому стані.

Людмила Старицька-Черняхівська. У... 1896—1897 рр. було створено в Києві Літературно-артистичне товариство. Це Товариство було російське, але давало нам можливість і нагоду бути причетними до суспільного життя... У заходах, як і в іншій громадській роботі, Леся брала участь, незважаючи на те, що здоров'я її гіршало ж знову, що й ходити без палки вона не могла.

Всеволод Чаговець. Це було 7 жовтня 1899 р. в Києві в концертному залі Літературно-артистичного товариства... На кафедрі стояла змучена недугою 98-літня дівчина, яка кидала в аудиторію ідеї і мислі, гідні голови мудреця і філософа. Вона

виявила таке багатство всесторонньої культури, котрому позаздрив би усякий професор. Вона цитувала Бодлера і Кардуччі, Шекспіра і Бернзса, посиалася на Льва Толстого і Варлена, не забуваючи й рідного Шевченка. Вона називала твори світової культури і світового мистецтва, начебто в її робочій кімнаті були зібрані скарби музеїв усього світу.

Історію і долю народів вона освітлювала так, начебто ідеї історичного матеріалізму були їй глибоко відомі...

Але історик, мислитель і філософ-соціолог не заглушали в ній поета...

Людмила Старицька-Черняхівська. А тим часом, поки Леся працювала поруч з дужими :у всіх цих літературних і громадських справах і писала свої хороші речі, хвороба підточувала її здоров'я... Лікарі визнали неодмінно потрібною операцію. Ся операція була дуже небезпечна для життя, але Леся без вагання зважилася на неї. Почали лагодитись до від'їзду в Берлін. Ні страху, ні турботи, ні суму не виявляла вона — говорила все про свої літературні праці, наче доручала їх.

Леся. Хутко тиждень, як я в Берліні... В неділю (5.11) мене захлороформують і спробують силоміць виправити мені хронічне звихнення в нозі, а як того не дасться зробити, то зараз же, в ту мить, будуть оперувати....

Однак біда бідою, а діло ділом...

Згодом подумаю і про видання своїх віршів, і багато про що, тепер же, здається, краще ні про що не думати...

Одне прохання: не кажіть... знайомим, що зо мною зле діється...

Вчитель. Операція була важкою, але скінчилася добре, і здоров'я Лесине покращилося... Здавалося, лихо тепер хоч трохи уступиться з її дороги. Але в 1900 — на початку 1901 року Ларисі Петрівні довелося пережити одну з найтяжчих своїх життєвих драм, а точніше, справжню трагедію серця. Дорога Лесі людина Сергій Мержинський поволі згасав у Мінську від сухот. Сергій Лесю не кохав, а поважав як друга. Поетка це розуміла, але не влаштовувала істерик, а навіть допомагала йому писати листи його коханій. Сама нездорова, ледве поправивши своє хитке здоров'я після Берлінської операції, вона всупереч волі батьків перебуває у Мінську, щоб у найважчий час бути біля "дорогого друга"...

(Звучить класична музика).

Сергій. Взявши з неї слово, що тепер вона приїде лише на прощання...

Леся. Думаю, що таки поїду, хоч би мені прийшлось для сього більше енергії потратити, ніж я потратила її за все своє життя, нехай навіть це буде "жертва непотрібна", але я найбільш люблю приносити іменно жертви на олтар дружби, — в сьому логіки мало, признаю, але що робить, се факт...

У С.К. я проводжу час тільки від 12 1/2 дня до 10 1/2 вечора, — він пізно переходить на денний стрій, бо вночі сливе не спить через кашель і жар, а ввечері починає рано усякі витирання та інші відправи, хоч я підозріваю, що то вже він видумує, аби заставити мене раніш іти спати. Він не дає мені нічого втомного робити для нього...

Сергій. Я сознаю, что это страшный эгоизм с моей стороны, но я не в состоянии

был бы отпустить вас теперь, нет, безусловно не в состоянии...

Леся. З моїм другом дуже зле, і він вже сам не вірить, щоб міг видужати. Стан зовсім розпачливий, і на поправку нема надії. Вже не може підвестися сам. Листи замість нього пишу я, навіть його найближчим приятелям. Не може слухати читання і музики вже не в силі чути.

Сергій. Може, мені трошки полегшає на час, тоді ви мені зіграєте... Знаєте, що я в вас люблю? Спокій і силу волі. Ви ніколи не зітхаєте... Інакше я за Вас боявся би, а так вірю, що все витримати можете...

Вчитель. Страшні часи і дні чекання кінця... Рятувала робота. Біля постелі Мержинського Леся писала. З цього полум'я горя і нерозділеної любові вона винесла одну, з найкращих своїх драм — "Одержима".

Інсценізація уривку з драми.

Меріам (жахнулась).

Вчителю!

Месія.

Не бійся, жінко, спокій я хочу дати тобі.

Міріам.

О, я не хочу,

не хочу я спокою!

Месія (лагідно і разом суворо).

Міріам,

Се дух в тобі говорить Чом не, хочеш?

Спокою прагне всякий.

Міріам.

Але ти,

вчителю, покинув мій спокій,

що був у тебе в тихім Назареті.

Месія.

Ти дорівнятись хочеш...

Міріам (з поривом).

Ні, Місіє,

я не рівняюся до тебе, ні!

Я знаю те, що я нещасна жінка.

Месія.

Так нащо ж ти зрікаєшся спокою,

Єдиної потіхи всіх нещасних?

Міріам (з раптовою одвагою).

Бо ти його не маєш, сине божий!

Месія.

Яке тобі до мене діло, жінко?

Меріам, знищена, збентежена, закриває лице покривалом і повертається та йде

геть.

Месія.

Стій, Міріам, скажи, ти в меневірші?

Міріам (не одкриває лиця).

Я вірю, що ти божий син, Месіє,

І всім, окрім мене, даси рятунок. Месія.

Усім, крім тебе, жінко?

Міріам.

Ти сказав.

Месія.

Я не сказав того.

Міріам.

Та я те чула.

Прости, учителю, я мушу йти.

(Відступає).

Вчитель. Через півроку стан Лесі погіршується. А тут ще мандрівки. Крим, Кавказ, Австрія, Німеччина, Болгарія, Єгипет, Італія... Чужа земля не так лікує, як виснажує.

Людмила Старицька-Черняхівська. Се життя — се вже була рвуча боротьба зі смертю, літом на Кавказі, зимою в Єгипті. Спочатку се було ще не дуже тяжко, а чим далі, тим тяжчі ставали для неї сі подорожі. Проте Єгипет добре підживляв Лесю, і родина її робила все можливе, щоб Леся кожного року їздила туди.

Але, незважаючи ні на що, сили падали.

Вчитель. А між приступами хвороб була напружена Письменницька праця — поетична творчість, переклади, випробування себе в різних жанрах...

Полум'яне закличне слово поетеси з особливим інтересом сприймала молодь.

— Згадайте "Давню казку". Хто найбільш прихильно ставився до поета?

(Відповіді учнів)

1 серпня 1913 року в м. Сурамі (Грузія) спинилося гаряче серце Лесі Українки. Вічність ще більше висвітлила велич геніальної доньки України. А сучасники? Чи знали вони творчу спадщину Лесі? Очевидно, що всю—не знали. Переважна більшість її драм за життя письменниці не піднялася на театральну сцену, критика мовчала.

(Вчитель ознайомлює учнів з творами Лесі Українки, що вивчатимуться у 10 класі, визначає їх місце у творчості письменниці, ставить завдання до наступних уроків).

IV. Узагальнення інформації.

1. Бесіда.

— Якою ви тепер уявляєте Лесю Українку?

— Чи допомогли вашому визначенню твори письменниці, що звучали на уроці? Якщо так, то як саме?

2. Підсумки роботи.

V. Закріплення інформації.

Завдання. Написати мініатюру "Лист до Лесі" (коментар вчителя, зауваження щодо

продовження роботи вдома).

VI. Домашнє завдання.

Закінчити мініатюру; прочитати автобіографічні поезії "Contra spemrs spero", "І все-таки до тебе думка лине", "Як я люблю ці години праці", "Стояла я і слухала весну", довести їх автобіографічність.

VII. Підсумок уроку.